

Izaja vsak dan razen sobot, nedelj
in praznikov.

Issued daily except Saturdays,
Sundays and Holidays

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravljalni prostori:
2687 South Lawndale Ave.

Office of Publication:
2687 South Lawndale Ave.
Telephone, Rockwell 4904

LETO—YEAR XXXVII Cena lista je \$6.00 Entered as second-class matter January 16, 1933, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879. CHICAGO 23, ILL., TOREK, 2. JANUARJA (JANUARY 2), 1945 Subscription \$6.00 Yearly ŠTEV.—NUMBER 1

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 4, 1918.

Tretja ameriška armada v ofenzivi na belgijski fronti

Cez šest tisoč zavezniških letal metalo bombe na čistilnice olja v Dollbergenu in železniško omrežje pri Coblenzu. Napadi na utrdbe ob nemški meji obnovljeni. Odpor Nemcev pri Humainu in Cellesu zdrobljen.—Ruske napadalne čete udrle v Budimpešto z zapadne strani. Moskva razkrila ogromne nemške izgube na Ogrskem.—Ameriške leteče trdnjave metale bombe na japonske baze

PARIZ, 2. jan.—Tretja ameriška armada je začela novo ofenzivo proti nemškim silam na belgijski fronti in prodira štiri milje daleč na ozemlju na severni strani Bastogne, se glasi poročilo. Prvi oddelki te armade so zožili koridor, kjer je koncentrirana nemška sila, na enajst milij. Izgleda, da se bodo kmalu združili s prvo ameriško armado. Poročilo dostavlja, da je iniciativa na belgijski fronti v rokah poveljstva tretje ameriške armade. Pozorišče ljutih bitk je še vedno ozemlje na zapadni strani Bastogne. Nemške kolone so izvršile tri napade na pozicije ameriške armade, a so bile vržene nazaj z velikimi izgubami.

Cez šest tisoč ameriških in britskih bojnih letal je metalo bombe na nemške čistilnice olja v Dollbergenu in železniško omrežje pri Coblenzu. V zadnjih 36 urah so zavezniški sodelovali 337 nemških bojnih letal. Nemška letala so bila pod dolgem odmoru v akcijo in metala bombe na zavezniška letališča v Franciji, Belgiji in Holandiji. Glavni zavezniški stan poroča, da so Nemci izgubili najmanj 241 bojnih letal v spopadih z zavezniški.

Pariz, 30. dec.—Prva in tretja ameriška armada sta zadali težke udarce nemškim kolonom in jih vrgli nazaj dvanajst milij na severnem koncu zapadne fronte. Koridor, preko katerega so prodirali Nemci v Belgiji, se je zožil.

Znamenja so, da se Nemci pripravljajo za obrambo svojih pozicij v koridorju. Opazovalci poročajo o gradnji utrdb in polaganju min na ozemlju, ki je pod kontrolo nemških sil. Oddelki prve ameriške armade so prodrli tri milje daleč v smeri Rocheforta, mesta ob reki Meuse. Tretja ameriška armada pod poveljstvom generala Pattona naskakuje utrdbe sovražnika ob nemški meji in v severovzhodnem delu Luksemburške. Ta je že zasedla pozicije v bližini Bastogne in jih konsolidirala.

Poročilo s fronte pravi, da so čete tretje armade reokupirale trinajst krajev po zdrobitvi odporu sovražnika na zapadni strani Bastogne. Operacije ameriških čet v tem sektorju zapadne fronte podpirajo bojna letala z bombardiranjem nemških vojaških koncentracij. Nemci so bili poginili iz Jodenvilla, Villemausa, Sainlexa in Liverchamps.

Oddelki tretje ameriške armade so prekoračili reko Sure v več krajih v bližini Wiltza, 25 milij severno od Luksemburga. Tri ameriške pehotne in dve oklopni diviziji so v akciji proti sovražniku na severovzhodni strani glavnega luksemburškega mesta.

Nemška vojaška posadka v sektorju na severozapadni strani Bastogne je obkrožena in v nevarnosti uničenja. Ameriške oklopne kolone so zdrobile ostanke nemške vojaške posadke na ozemlju med rekama Lesse in Homme po ljuti bitki.

Odpor nemških čet je bil zlomljen pri Humainu in Cellesu. Američani so razbili več nemških tankov in motornih vozil in ujeli čez dva tisoč sovražnikov.

Vojaški komentatorji v Berliu posvečajo veliko pozornost izpletanju vojnih operacij na

Panamski parlament razpuščen

Predsednik De La Guardia odredil volitve

Panama City, Panama, 30. dec.—Predsednik Ricardo De La Guardia je razpustil parlament z dekretom, suspendiral ustavo in odredil splošne volitve. S tem je zadal udarec opoziciji v parlamentu.

Vlada se je na ta način rešila pred padcem. Opozicija je grozila, da jo bo strmoglavila, če ne bo revidirala stališča.

Štirinajst poslancev, članov opozicije, je pobegnilo iz glavnega mesta po razpustu parlamenta iz bojazni pred aretacijo. Ti so dobili začasno zavetje v hotelu Tivoli v Anconu, cono Panamskega prekopa, ki je pod ameriško kontrolo.

Ameriške avtoritete so uveljavile varnostne ukrepe zaradi politične napetosti, ki je zajela Panamo kot posledica konflikta med vlado in opozicijo.

Henderson odpotoval v Pariz iz Londona

London, 30. dec.—Leon Henderson, bivši direktor ameriškega urada za kontrolo cen, je odpotoval v Pariz. Njemu je bila poverjena ekonomska reorganizacija Nemčije po zaključitvi vojne. Henderson, ki je dosel v London pred dvema tednoma, bo imel sestanek z generalom Eisenhowerjem, vrhovnim poveljnikom zavezniških sil v Evropi, v Franciji.

Ameriški general imenovan za člana kitajskega štaba

Čungking, Kitajska, 30. dec.—Ameriški general Robert B. McClure je bil imenovan za člana kitajskega generalnega štaba, se glasi uradno naznanilo. On bo imel stalne stike z generalom Kaišekom, vrhovnim poveljnikom kitajskih armad.

Admiral Nimitz poroča, da so bombe porušile več vojaških objektov in zanetile požare. Drugi roji ameriških letelič trdnjav in bombnikov so metali bombe na japonska oporišča na Babelthau in Palasau. Manila, glavno mesto Filipinov, je bila ponovno bombardirana iz zraka.

Ameriška delavska stranka osvojila program

New York, 30. dec.—Ameriška delavska stranka, katere vodja je Sidney Hillman, je osvojila legislativni program in naznanila, da bo odprla urad v Albanyju, glavnem mestu države. Hillman je napovedal boj z ameriško vlado, da ni rešil problemov verskega in rasnega zapostavljanja.

Porast ameriških narodnih dohodkov

Washington, D. C., 30. dec.—Federalni zakladni department je napovedal, da bodo narodni dohodki znašali v tem letu \$159,000,000,000, rekordno vsoto. Vrednost produkcije bo tudi poskela vse rekorde in bo znašala najmanj \$197,000,000,000.

VOJAŠKE ČETE ZASEDLE TRGOVINE WARD CO.

General Byron prevzel upravo v imenu vojne departmenta

AVERY SE IZZIVA AVTORITETE

Chicago, 30. dec.—Sewell L. Avery, načelnik odbora direktorjev Montgomery Ward & Co., je prostovoljno, toda izzivalno zapustil svoj urad, obenem pa je izjavil, da se bo vrnil, čeprav je armada zasedla lastnino kompanije. "Se vedno sem gospodar," je dejal. "Vrnil se bom na delo in ga opravljal, če me ne bodo s silo vrgli iz urada."

Vojaške čete so okupirale trgovine kompanije na odredbo predsednika Roosevelta zaradi izzivanja vojnega delavskega odbora. Avery in drugi uradniški kompanije so se uprli odloku odbora, da morajo podpisati pogodbo z unijo United Retail, Wholesale & Department Store Employees, včlanjeno v Kongresu industrijskih organizacij, s provizijo o unijski delavnici. Unija je preklcala stavko, ko so vojaške čete prevzele lastnino kompanije.

Stavke so bile preklicane tudi v trgovinah Montgomery Ward & Co. v St. Paulu, Minn.; Denverju, Colo.; Jamaici, N. Y.; Portlandu, Ore.; in San Rafaelu, Cal., ko so jih vojaške čete zasedle.

Za upravitelja trgovin kompanije je vojni tajnik Henry L. Stimson na podlagi Rooseveltove odredbe imenoval generala Josepha W. Byrona, ki je imel razgovor z Averyjem. Slednji je potem podal izjavo, da je zaseda nelegalna in kršenje provizij federalne ustave, ker kompanija ni udeležena v proizvodnji vojnega materiala.

General Byron je obvestil javnost in uslužbence, da on upravlja trgovine. Obvestilo se glasi:

"Po navodilu predsednika Roosevelta je vojni department prevzel trgovine Montgomery Ward & Co. v Chicagu in drugih mestih, meni pa poveril odgovornost in upravo. Zanašam se na koperacijo uslužbencev in pričakujem, da bodo vsi vrtili

Domače vesti

Pobit pri delu
Dragerton, Utah.—Dne 12. dec. je bil v Columbiju v rovu pri delu težko poškodovan Frank Mezek, član društva 532 SNPJ. Nahaja se v bolnišnici v Dragertonu in člani društva so prošeni, da ga obiščejo.

Padel v vojni
Presto, Pa.—Družina Pavel Subic je bila obveščena od vojne departmenta, da je 21. nov. padel na zapadni fronti njen sin Joseph Subic, star 31 let in član društva 166 SNPJ. K vojakom je šel marca 1943 in preko morja je bil poslan prošlo pomlad. Poleg staršev zapušta tri sestre in dva brata, od katerih je eden tudi na fronti.

Nov grob v Kanadi
Windsor, Ontario.—Dne 7. dec. je tukaj v bolnišnici Grace umrl Valentin Yagodic iz Amherstburga, star 43 let in doma iz St. Lenarta pri Sentjurski gori na Gorenjskem. V bolnišnici je bil od 28. nov. in je podlegel težki operaciji na želodcu. V Clevelandu, O., zapušta strica, v starem kraju pa ženo, tri sinove, več bratov in sester. Bil je član par kanadskih društev.

Amerika ima mogočno mornarico

Washington, D. C., 30. dec.—Mornarični department poroča, da ameriška mornarica zdaj šteje 61,045 parnikov, bojnih ladij vseh vrst in letalonoscev. Ameriška mornarica je najmočnejša na svetu. Department je tudi naznanil, da program določa zgradnjo novih parnikov in bojnih ladij v prihodnjih mesecih.

Potres zamajal severno Anglijo

London, 30. dec.—Močni potresni sunki so danes zamajali severno Anglijo. Najbolj prizadeti sta Leeds in Manchester. Zdjaj še ni znano, koliko ljudi je bilo ubitih in ranjenih.

svoje dolžnosti. Status uspešnosti ostane nespremenjen z izjemo uveljavljenja provizij odloka vojnega delavskega odbora."

Kompanija je obdolžena odgovornosti za sedanje in preteče stavke z izzivanjem vojnega delavskega odbora. Voditelji unije so se izrekli za izravnavo konflikta, kompanija pa ni hotela revidirati svojega stališča.

Protest proti pobijanju ujetnikov

Državni department zbira podatke

Washington, D. C., 30. dec.—Ameriška vlada bo preko Švice poslala oster protest Berlinu, ker so Nemci ustrelili več ameriških vojakov, katere so ujeli v teku prodiranja preko Belgije.

Državni department zbira evidence in podatke, kateri bodo tvorili podlago protestu. Nemške vojaške avtoritete bodo opozorjene, da bodo kaznovane za storjene zločine, ko pride dan obračuna.

Mnogi dvomijo, da bo gesta prinesla pozitivne rezultate, ker je nemško vrhovno poveljstvo zavrglo vsa vojna pravila. Dokazi potrjujejo ta zaključek. Feldmaršal Rundstedt je po informacijah, ki so dosepele v Washington, dal povelje nemškim vojakom, naj ustrelje vojni ujetnike, ki bi jih lahko ovirali v prodiranju.

Nemci odprto kršijo vojna pravila. Svoje vojake oblačijo v ameriške uniforme. To in pobijanje ujetnikov je kršenje osnovnih vojnih pravil.

Nemški sunek dosegel višek

Položaj se zasakal zaveznikom v prilog

Washington, D. C., 30. dec.—Vojni tajnik Henry L. Stimson je izrazil mnenje, ki je tudi mnenje uradnih in vojaških krogov, da je sunek v nemški protiofenzivi dosegel višek. Zavezniške sile so ustavile prodiranje sovražnika skoro v vseh sektorjih fronte.

Stimson je na konferenci s časnikarji naglasil, da ne pogleduje udarnosti nemških divizij, katere je feldmaršal Rundstedt vagnil v ofenzivo, dasi so zadnje stvari s fronte optimistične. "Čas je proti Nemcem," je dejal. "V zadnjih dneh so nemške pridobitve neznatne, dočim so izgube v vojaštvu in materialu ogromne. Naše napadalne sile so bile ojačane in izvajale so mnogo uspehov. Sovražnik je vrgel skoro vse oklopne divizije v akcijo. Napade lahko obnovi le z ogromnimi naporji, ker druge izbire ni. Skoro vse karte so na mizi."

Vojni tajnik je dalje rekel, da popolnoma zaupa poveljnikom zavezniških sil. Čas bo dokazal, da kocka, katero so Nemci vrli v pričakovanju, da bodo zdrobili zavezniške sile, bo imela katastrofalne posledice zanje.

Stimson je razkril, da ameriške izgube od začetka vojne do 15. decembra znašajo 628,441. Število vključuje ubite, ranjene in ujete vojake.

Admiral napovedal uničenje japonske mornarice

Pearl Harbor, Havaji, 30. dec.—Admiral Marc A. Mitscher je napovedal uničenje japonske bojne mornarice v enem letu. On je sicer priznal, da se lahko morskaj zgodi, ki bo podaljalo skrajšalo vojno, gotovo pa je, da japonska mornarica ne bo igrala važne vloge v operacijah na Pacifiku.

Leteče bombe ubile 8098 Angležev

London, 30. dec.—Notranji minister je razkril, da so nemške leteče bombe ubile 8098 civilistov v Londonu in drugih angleških mestih v enajstih mesecih 1. 1944. Čez 21,000 civilistov je bilo v tej dobi ranjenih.

RAZGOVORI V ATENAH NISO UBLAŽILI KRIZE

Churchill in zunanji minister Eden se vrnila v London

BRITSKI KROGI SO RAZOČARANI

Atene, Grčija, 30. dec.—Britski premier Winston Churchill in zunanji minister Eden sta odpotovala v London po zaključitvi razgovorov z voditelji grških političnih grup. Splošno se priznava, da razgovori niso ublažili krize in ne ustvarili pogojev za končanje civilne vojne, ki se je pričela pred tremi tedni.

Churchill je pridobil grškega kralja Jurija, ki se nahaja v izgnanstvu v Londonu, za ustanovitev regentstva v Grčiji, kar on smatra za bistveni korak v prizadevanjih za rešitev političnih problemov. Deklaracija, katero je objavil britski poslanik v Atenah, naglašja, da je atenski nadškof Damaskinos, ki je predsedoval konferenci, katere je bila sklicana z namenom, da se konča civilna vojna, povedal Churchill in Edenu, da je ogromna večina grškega ljudstva za ustanovitev regentstva in proti povratku kralja Jurija v Grčijo.

Bitke med grškimi levičarji in britskimi četami so se nadaljevale v teku konference. Pred odhodom iz Aten je Churchill videl britske tanke in čete v akciji proti levičarjem v središču Aten.

Levičarske sile so zavojevale v bitkah z desničarji v Epiru. Poveljnik slednjih je general Napoleon Zervas, monarhist. On je izgubil polovico moči svoje oborožene sile v bitkah z levičarji.

London, 30. dec.—Britski krogi so razočarani zaradi položaja Churchillove misije v Atenah. Ljudje vprašujejo, zakaj je premier sploh odpotoval v Atene, ko je bilo jasno, da ne bo dosegel ničesar. Očitno je bilo že prej, da ne bo pridobil levičarjev, katere je označil za tolovaje in bandite, za sklenitev kompromisa.

Liberalni list New Statesman je osmešil Churchillovo izjavo, da je šel v Atene z namenom, da prepreči masakr in ustavi civilno vojno. "Pošiljanje britskih čet v Atene v času, ko so nemške sile udrele v Belgijo, bo zgodovina označila za zločin," pravi ta list. "Churchill sam bo moral nositi odgovornost za posledice britske oborožene intervencije v Grčiji."

Zavezniški ugodili apelu bolgarske vlade

London, 30. dec.—Radio Moskva je danes naznanil, da je sovjetska vlada v sporazumu z Veliko Britanijo in Ameriko ugodila prošnji bolgarske vlade, da bivši regenti in drugi vladni uradniki pridejo pred bolgarsko sodišče kot vojni zločinci. Ti so pobegnili v Nemčijo pred kapitulacijo Bolgarije pred zavezniškimi. Regenti so bili princ Ciril, brat pokojnega kralja Borisa, bivši premier Bogdan Filov in general Nikolaj Mihov, bivši vojni minister. Kot regenti so bili odstavljeni v septembru.

Velika železniška nesreča na zapadu

Ogden, Utah, 1. jan.—Najmanj 50 ljudi je bilo ubitih in čez sto ranjenih v železniški nesreči, ki se je pripetila 17 milij zapadno od tega mesta. Čez 300 potnikov se je nahajalo na vlaku, ki je bil na poti proti San Franciscu, ko je nastala kolizija. Med žrtvami je bilo več vojakov.

Belgijsko delavstvo, ki se je podtalno borilo štiri leta proti nacijskim okupatorjem, zahteva od Pierlotove vlade počiščenje domačih izdajalcev. Kvizlinško vlogo so večinoma igrali kapitalisti.

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Naročnina za Združene države (izven Chicago) in Kanado \$6.00 na leto, \$3.00 za pol leta, \$1.50 za četrt leta; za Chicago in okolico Cook Co., \$7.50 za leto, \$3.75 za pol leta; za inosestrstvo \$9.00. Subscriptions rates: for the United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year, Chicago and Cook County \$7.50 per year, foreign countries \$9.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru.—Rokopisi dopisov in nenaročenih člankov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, povesti, drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil poštino.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima stik s listom:

PROSVETA

2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

138

Ali pride do nove farse?

Sewel Avery in njegova ganga industrijskih fašistov so zopet v konfliktu z zvezno vlado. Ti korzarji trdovratno vztrajajo pri anahronističnih fevdalnih načelih ameriškega biznisa, ki je skozi dolga desetletja, do prihoda "new deals," zanikal delavcem pravico do organizacije in nastopal proti unijam z vsemi brutalnostmi. V ta namen, da prepreči organiziranje delavcev v unijah, se je posluževal orožja, provokacij, profesionalnih skebov in privatnih detektivskih organizacij, ki so se specializirale na razbijanje stavk in unij. Sploh ni dežele, ki bi imela za sabo tako brutalnih in krvavih industrijskih bojev, kot jih ima Amerika.

Medtem ko so se mnogi industrijski moguli več ali manj vsaj navidezno sprijaznili z zveznim zakonom, ki daje delavstvu pravico do organizacije in kolektivnega pogajanja, kakor tudi z vojnim delavskim odborom, se Sewel Avery in njegovi korzarji še vedno upirajo tem "novotarijem." Še vedno trdovratno vztrajajo, da so le oni gospodarji, absolutni gospodarji nad delavstvom pri Montgomery Ward Co. In drugih industrijskih korporacijah, ki jih dominirajo. In poleg te veletrgovine z okrog 600 filijalkami sirom dežele, Averyjeva skupina dominira tudi U.S. Gypsum Co., Pullman Standard Mfg. Co. in še par drugih. Pri vseh teh podjetjih se uprava še danes krčevito brani unij in se bori proti njim z vsemi sredstvi.

Pred nekaj tedni je zopet izbruhnilo v Wardovi trgovini v Detroitu. Po dolgem zavlačevanju je vojni delavski odbor končno izdal odlok, da mora družba vsajati minimalno tedensko plačo na \$20 in nekaj centov, in sicer retroaktivno od decembra 1942. Odbor je podprl unijo tudi pri nekaterih drugih zahtevah.

Ker je družba vse to odklonila in obenem povedala delavskemu odboru, da ne priznava njegovega odloka, je izbruhnila stavka, ki je še danes v teku. Stori la je slično kot zadnji pomlad v Chicagu, kjer ima svoj glavni stan. Krajeno unijo trgovskih delavcev v Detroitu so podprle tudi druge unije CIO, ki zahtevajo od vlade, da enforira odlok vojnega delavskega odbora. Voditelji avtne unije CIO so povedali vladi, ako tega ne stori, obstoji velika možnost, da bodo avtveni delavci pri referendumu preklicali obstoječi sklep proti stavkam.

Tako se je zvezna vlada znašla v enakem položaju kot zadnji pomlad v Chicagu, kjer je "zassegla" trgovino Montgomery Ward Co. in začasno "odstavila" Averyja, predsednika družbe. Tista afera se je izcimila v pravi farsa, kajti vlada je "vrnila" družbo Averyju predno je bil konflikt izravnal. Posledice je trpela unija, kajti družba je tudi potem na vsej črti ignorirala vse odloke vojnega delavskega odbora, da mora z unijo obnoviti staro pogodbo. Zdaj je tudi v njeni čikaški trgovini in skladiščih izbruhnila stavka, kakor tudi v Kansas Cityju.

Ko pišemo te vrstice, je zvezna vlada zopet zassegla Montgomery Ward Co. Če bodo vojaki zopet nesli arogantnega Averyja iz urada na cesto, bomo videli. Mobilizirana je že čikaška policija, da bo zopet udrihala po stavkarjih kot je zadnji pomlad. (Kljub temu pa se je politični odbor CIO tudi pri zadnjih volitvah zvezal s Kellyjevo mašino in "sijajno zmagal...")

Za zvezne oblasti je ta zadeva precej kočljiva, ker Montgomery Ward Co. ni direktno prizadeta v vojni produkciji. Največji biznis dela s farmarji, katerim prodaja blago po pošti. Toda vladi gre za prestiž in oblast vojnega delavskega odbora. Ako ga v tem primeru ne podpre in enforira njegove odloke, bo ta vladna agencija izgubila prestiž in oblast na splošno, tudi med delavstvom.

V vlado in tudi za delodajalce je ta odbor velike važnosti, kajti v držanju plač in mezd v okviru mezdne formule malega jekla je zelo efektiven.

Avery in njegova skupina industrijskih avtokratov so zato tako arogantni, ker vedo, da je vladna igra z "zaseganjem" nepokornih podjetij le—farsa. Farsa je vsled tega, ker je taka "zasega" le začasna. Če bi vlada vsa taka podjetja, ki ovirajo vojno produkcijo, enostavno konfiscirala in jih spremenila v javne korporacije z demokratsko upravo, bi se mogli Averyjevega kalibra ne obnašati tako arogantno.

Kapitalistična vlada seveda ne bo storila kaj takega. To se bo zgodilo šele takrat, ko dežela dobi socialistično orientirano delavsko vlado, ki bo delala na vsej črti za splošno javno blaginjo.

Vsem ni mogoče ustreči

Ker Prosveta prinaša veliko dopisov glede pomožne akcije za stari kraj, smo zadnje dni prejeli nekaj pritožb od naročnikov, ki so mnenja, naj te vrste dopise ustavimo, ker so—presuho parni. V njih da ni nič drugega kot imena prispevalcev.

Ker radi velikega števila te vrste dopisov zaostajajo dva, tri tedne, nas z druge strani dopisniki bombardirajo, zakaj njih stvari še niso bile priobčene. Bombardirani so namreč tudi dopisniki od prispevalcev, češ, zakaj, vraga, ne priobči...? In macejo sumnjo na njih poštenost. Taki dopiski, pa naj bodo še bolj indirektni, niso prijetni.

Te vrste dopisi mogoče niso zanimivi za vse čitatelje—vsem sploh noben dopisnik ali urednik ne more ustreči, pa naj piše kar koli. Toda so važni za našo pomožno in politično akcijo za stari kraj. Predvsem so važni za vse one, ki pobirajo prispevke, kakor tudi za prispevalce. Pri nas smo namreč navajeni, da imamo pri takih ali podobnih akcijah javno kontrolo, kar ni slabo, ker je to gotovo v prilog poštenosti.

Vsi oni čitatelji, ki menijo, da je Prosveta preveč natrpana s poročili o pomožni akciji in SANSu, naj potrepe in obenem raje se sami poglove v to delo po svojih naseblinah. Ako to store, se ne bodo pritoževali nad te vrste dopisi in poročili. Potrepe pa naj tudi, dopisniki, ako svojih poročil ne vidijo takoj priobčenih.

Glasovi iz naseblin

OBISK V CLEVELANDU

Library, Pa.—Že dolgo časa smo se pripravljali, da gremo malo pogledat v slovensko ameriško metropolo Cleveland. Tako smo se končno odpravili dne 11. novembra.

Od tu smo se peljali s poulično do Pittsburgha, od tam pa smo se odpeljali z vlakom ob 8:40 zvečer. Na vlak je bilo dovolj prostora, tako da si lahko malo zadremal. Tudi voz je bil lep, veliko bolj udoben kot pa tisti, ki sem se peljal v njem iz Chicaga proti Pittsburghu. V Clevelandu smo izstopili na pennsylvanski postaji na 55. cesti. Po naši uri je bilo že polnoč, a po clevelandski komaj enajst.

Na postaji sta nas čakala Anton Orehek in njegov sin. Pred postajo sta imela avtomobil, zato smo se hitro skupali vanj in čez nekaj minut smo že bili na Orehkovem domu. Nismo šli takoj spat, temveč smo se pogovarjali pozno v noč. Drugo jutro na smo se takoj napotili na pogorišče v slovenski naseblini, kjer je grozno divjal ogenj pred nekaj tedni poprej. Pogled na pogorišče je bil strašen, a lahko si vsakdo predstavlja, da toliko bolj tedaj, ko je gorelo.

Tone Orehek nas je najprej peljal tja, kjer so stali tisti tanki oziroma plinski rezervoarji, ki so eksplodirali. Dva, ki sta bila zgrajena komaj pred štirimi leti, sta eksplodirala, eden, največji, pa ne. Kakor so mi pravili, je bila velika sreča, da se ni razletel še slednji, kajti potem bi lahko pogorelo polovica Clevelanda. Zanimivo in čudno je, da niso nekateri hiše pogorele, ki so bile prav zraven tistih tankov, dočim so druge do tal? Ki so bile precej oddaljene od plinarnarje. Vzrok za to je bil, ker je tekoči plin gorel kakor smola in kamor je zaneslo ogenj, je vse do tal pogorelo.

Ogledali smo si tudi tako zvano "kurjo vas." Tam je stalo 27 hiš, a so vse zgorele razen dveh. To je moral biti grozen prizor. Sedaj se ne vidi drugega kot staro železje, sežgani pralni stroji, peči, ogrode železnih postelj, ledenice in podobno. Tudi precej avtomobilov stoji tam, ki so ožgani od ognja. Lastniki so jih kar pustili ob cesti, ker niso več za rabo.

Od začetka niso pustili nikogar v bližino pogorišča, kajti vse ulice so bile zastražene od policije in vojaštva in še tedaj, ko smo mi prostor obiskali, so bile nekatere ulice zastražene. Ko smo si dobro ogledali "kurjo vas," smo šli pa na drugo ulico, da smo si še tam malo ogledali, toda videli nismo drugega kakor pogorišče. Nato smo se napotili na St. Clair ave. Tudi na tej ulici je napravil požar dosti škoda. Videli smo, kako so bile tračnice poulične razbite in poulična je morala voziti kar po povrhu ceste položenih tračnicah. To je bilo v bližini Slovenske narodnega doma. Tam blizu smo videli tudi velik jarek, po katerem je tekla potok. Vse to je bilo poprej skrito pod zemljo. Nato smo šli na drugo ulico

in smo videli velike luknje in razpokane ceste.

Potem pa smo šli obiskat Johna Pera, a ga nismo našli doma, ker je bil na delu. Njegova žena in tri hčere so bile doma in smo se malo pogovorili, potem pa smo morali iti, ker smo bili že pozni za kosilo, ki ga je pripravila žena Toneta Orehka. Še poprej smo Perovi ženi naročili, naj pridejo zvečer k Tonetu, ko bo prišel John domov. Tako so tudi stori.

Po kosilu smo se odpravili na drugo stran mesta in obiskali družino Suštar. Tudi tu smo našli doma samo ženo. Vprašali smo za Toneta, pa nam je dejala, da bo kmalu prišel, naj kar malo počakamo. Tone Orehek pa pravi, da bi šla malo pogledat Slovenski društveni dom. In res sva se napotila tja. Potrkava na vrata, nakar se prikaže vratar in naju vpraša od kje sva, nato pa je naju spustil notri. Tam sva malo kramljala, potem pa jo zopet odrineva k Suštarjevim. V omenjenem domu sem si ogledal veliko spominsko tablo, na kateri so napisana imena vseh članov, ki služijo Strica Sama in imena vseh onih, ki so trtvovali svoja življenja za domovino. Veliko jih je že padlo v vojni in ubitih bo še veliko več preden bo konec tega stranskega klanja. Ogledali smo si nekoliko tudi dvorano. Imajo res lepo dvorano in druge prostore.

Ko pridemo nazaj k Suštarjevim, nam je Tone prinesel rumenega vina. Prav dobra je bila ohajska kapljica, vinček kakor cekinček. Pri Suštarju smo se precej časa pomudili in se razgovarjali o raznih stvareh, zlasti o stari domovini. On in njegova žena sta doma iz Moravske fare in jako prijazna. Ona nam je tudi čitala pismo, ki ga je prejela od svojega brata iz stare domovine. Pismo je hodilo tri mesece in pol predno je bilo dostavljeno na pravo mesto. Odposlano je bilo iz nekega gozda v Sloveniji, kjer se nahajajo vsi pošteni Slovenci. Pismo je jako obširno in pisano na pisalnem stroju razen od začetka, a pisava je prekrizana in se ne more čitati. Pismo so prinesli v Ameriko ameriški letalci, ki so se spustili na tla v bližini Kamnika. Letalo je bilo namreč zadeto od nemških krogel, nakar so se letalci spustili na slovensko ozemlje s padali in prišli v roke partizanom. Tako so ušli nemškimi morilecem. Partizani so jih nato vodili po skrivnih potih do Jadranskega morja, od kjer so nato nadaljevali pot v Ameriko.

Letalca sta prinesla v Ameriko dvojce pisem; eden je bil naslovljen neki slovenski družini v Lorainu in drugi v Clevelandu. Lorainako pismo je bilo priobčeno v dnevniku Enakopravnosti. Po pogovoru pri Suštarjevih smo se napotili v Collinwood z namenom, da obiščemo mojega prijatelja Lovrenca Pavika, toda ga nismo našli doma, nakar smo se napotili nazaj na Orehkov dom, kjer nas je še čakal

John Per in njegova žena. Imeli smo se veliko pogovoriti. Hoteli smo se pripraviti za na pot proti domu, toda so nas toliko časa branili, češ, da imamo še dosti časa, da smo res počakali in se odpeljali šele z zadnjim vlakom, to je bilo ob eni ponoči. Mislim sem da bomo prišli v Pittsburgh pravočasno, da bom lahko šel na delo drugo jutro ob 6:30, pa sem se zmotil, kajti vlak je vozil silno počasi in se ustavil na vsaki postaji. Vlak me je spominjal na tisti vlak, ki vozi med Ljubljano in Kamnikom. Vozili smo se vsi noč in dospeli smo domov šele ob osmih zjutraj, a jaz bi moral biti na delu že ob 6:30.

No, ni bilo nič hudega. Mislim sem si, bom šel delati pa popoldne, kajti danes niso v tovarnah tako natančni, če izostaneš od dela, kot so bili nekoč v premo-govnikih. Sicer pa je danes tudi v premo-govnikih drugače, kajti primanjkuje delavcev vseh plovov. Ni pa treba misliti, da bo zmirom tako kot je danes. Prišli bodo časi, ko bodo kompanije zopet imele preveč delavcev in jih bodo zopet šikanirali za vsako malenkost.

Na koncu pa želim veselo novo leto vsem čitateljem Prosvete.

Jacob Zupančič

NA DELU ZA STARO DOMOVINO

Greensboro, Pa.—O delu danes ne bom pisala, ker ga je povsod dovolj; pred desetimi leti si bil starec in onemogel za delo, danes pa si kar naenkrat čvrst in mlad.

Dne 12. novembra smo imeli sejo podružnice SANSa. Udeležba ni bila ravno preveč velika, vendar pa ne more nihče kritizirati, kajti nabrali smo nekaj denarja za SANS. Sestra Mary Peternel in jaz sva vzeli nabiralni polni in ali od hiše do hiše pobirali prispevke za naše bedne rojake v stari domovini. Ali ko človek gre do ljudi, sliši marsikatero pikro. Tako sva prišli k nekemu našemu rojaku. Ko sva mu povedali po kaj sva prišli in mu pokazali dovoljenje od podružnice št. 17 SANSa, ki ima svoj sedež v Uniontownu, naju je premeril od nog do glave. Tistih njegovih oči ne morem pozabiti. Ko bi vprašali pomoči za Nemčijo, bi dotični rojak gotovo kaj dal, kajti tedaj, ko se je Jugoslavija postavila po robu, se je on posmehoval, češ, da ne bo nihče Nemece premagal, ker je "kleit", kaj bodo Jugoslavlani proti Nemcu!

Mož je nama ob tej priliki povedal, da nava ob za naslov in kam poslati podporo in da bodo poprej dobili kot pa če daruje naši organizaciji. Pojasnjevala sem mu, da ne bomo poslali denarja, temveč obloko in živila in druge potrebščine, ki jih naši bratje in sestre sedaj najbolj potrebujejo, ali vse moje pojasnjevanje je bilo zaman. Nato pa sem dejala, da naj kar naravnost pove, da je on Janez Nedam. In njegov odgovor je bil—ne dam!

Nazvlic temu pa sva nabrali \$54.50. Darovali so sledeči: Ignatz Slapek \$20; po \$5: Jacob Oblak in Anton Kolenc; po \$2: Tony Mlakar, Tony Zupančič, Joseph Hintelert(?), mrs. Zalar, Martin Grmek in John Mlakar.

Po \$1: Anna Kus, Mary Fije-lja, Mary Peternel, Tony Pečjak, Matija Zadel, Frank Krel, mrs. Grizk, Ignatz Chikats, Jacob Zupančič, Mary Kabuck; po \$0.50: Sophie Robeson(?), Julija Pekovski, Mitro White, Joseph Zrellic; po \$0.25: Berta Bučar, Mile Metrovič. Skupaj \$54.50. Lepa hvala vsem darovalcem. Denar sem izročila tajniku št. 101 SNPJ Johnu Škodi.

Johana Pečjak in Mary Peternel.

TAKO JE ŽIVLJENJE ...

Cleveland. — Ko sem zjutraj napravil "run 45", sem vprašal našega pisarja Franka Adamica, če bi smel danes ostati doma, ker je moj rojstni dan. Frank se je malo nasmešnil in ni bilo dolgo, ko so mi zapeli "Happy birthday" Arthur Burgess, Jack Keller, Low, Charles Ogden, Dickenson in Frank.

Moj rojstni dan ni več tako srečen kot je bil nekoč ali kot bi si želel, kajti pustil mi je 59 let na grbi, odkar sem zagledal luč sveta. Poleg tega pa zadnje leto zame ni bilo nič razveseljivo. Po 30 letih skupnega življenja me je za vedno zapustila brez "divorsa", moja draga žena,

ker je tako zahteval zakon narave. Sedemnajst dni po njeni smrti mi je tudi Stric Sam vzel mojega sina, ker ga potrebuje, meni pa ukazal, naj se brigam za svoja dva vnuka. Najmlajšega je zadela huda bolezen paraliza, ki je dostikrat morilka mladega življenja ali pa za sabo pušči hude posledice na telesu žrtve. Vendar smo srečni in zadovoljni se moramo zdravniški vedeti, da bo mladi Jimmie prihodnjega januarja praznoval svoj rojstni dan. V bolnišnici je bil devet dni, zdaj je pa zdrav.

Od sina Evgena, ki bo januarja že tri leta pri vojakih, sem prejel pismo, da se nahaja v bolnišnici s poškodovano nogo. Noga je poškodovana v kolenu in mavcu. Kako je prišel do poškodbe, ne pove. Nahaja se še vedno v Alaski.

Letos sem bil tudi sam 20 dni bolan. Imam "trouble" z "gestapom", ki ga pa tukaj ne bom navajal.

Vse to se je zgodilo v tem letu, v katerem sem se postaral kar za 59 let. Predno sem pričel pisati ta dopis, sem postavil predse sliko one, ki mi je dala življenje, tukaj pred mano pa leži v rakvi. Meso in kri sta otrpela, ali njen duh me pa gleda, ko me solze oblivajo, da moram od časa do časa prenehati s pisanjem in si izmisliti oči. Njej se imam zahvaliti, da sem se gibal na tem krasnem svetu do danes. Ne njeno, ne moje življenje ni bilo posuto z rožami. In tako me je zapustila, kakor druge svoje, leta 1924. To je bila moja mati, Cecilija po imenu. Ko sem jo zapustil in šel v tužino, je pretakala solze, češ, kam boš šel, ker si tako mlad in zakaj sem te rodila! Pozneje sem bil obveščen, da me je klicala, ko je bila že mesec dni v nezvesti. Bil sem tisoče milj od nje, vendar pa razumem njeno željo, ki je želja vsake matere: videti one, ki jih smatra za svoje v najglobokejšem pomenu besede.

Čitali smo tudi legende o oni materi, ki je rodila sina v hlevu, danes pa imamo v njegovem in njenem imenu komercialne praznike. Slišali smo pridgo, da ni bilo dovolj, ko so ga bical, ni bilo dovolj, da so ga preganjali, šli so še dalje in ji križali sina. Glavno pa je, da so ji uropali tudi sinovo truplo.

Kdor pozna človeško naravo, bo v tej legendi spoznal ljubezen matere do svojih otrok. Saj se je tudi v današnjem času zgodil slučaj, ko je mož čakal na električni stol radi svojih zločinov. In dasi je bila ločena od njega, ker jo je zapustil, je kljub temu rekla: "But I have my little boy and I am happy."

Koliko moč je na svetu, ki razumejo ljubezen onih, ki so jim dale življenje? Tega gotovo niso zmogli doumeti oni, ki jih kličejo "babe", ali ki rabijo pesti na nje, kakor tudi ne oni, katerim je ljubša časa kot pa oni, katerim so dali življenje. To razumejo le oni, ki se zavedajo, da je treba dveh biti za vzgojo otrok in da je žena glavna opora tega, kar se množi na dveh nogah.

Tako je bilo pri nas, ko je bila Anna pri življenju in je vedno mislila na svoje sinove. Tako je danes tudi pri milijonih materah, ki imajo pred očmi le njega, ki se bje v Evropi, Aziji ali kjerkoli že. Mi upamo, da ti sinovi in hčere ne bodo pozabili svojih mater, ki so jim dale življenje.

Prej sem omenil o onem, ki je bil rojen v hlevu. Ali bili so tudi pozneje mnogi—teh ni mogoče prešteti—ki tudi niso bili rojeni v palačah. Ne smemo pozabiti velikega moza te republike, ki je bil rojen v koči, zgrajeni iz hlodov, a kljub temu je bil predsednik velike republike. Naše hiše, posebno ona, v kateri sem bil jaz rojen, so tudi bile bolj podobne hlevom kot palačam. Tista hiša, v kateri je bila moja mati rojena, ni bila niti njena. Bila je izdelana iz brun, imela je glinasto peč in streho iz slame. Vendar so take matere imele prav tako ali pa še večjo ljubezen do svojih otrok, kakor one, ki so jih rodile v graščinah ali palačah.

Tako je naše življenje. Ti tam, jaz tukaj; tebe tam, mene pa tukaj obkldajo z napakami. Koliko jih imaš ti, ne vem. Toda kljub vsem napakam in nadlogam sem vse prestal in zdaj jih imam 59 na grbi!

Hvala vsem, ki ste mi poslali

božična in novoletna voščila. Nekaterim sem vrnil, drugim ne, ker jih nisem mogel več kupiti. Vaš svobodoljubci "napakar"—Frank Barblč.

NAŠA POMOŽNA AKCIJA

St. Louis, Mo.—Nabiranje oblike in denarja v srednjem Illinoisu in v okolici St. Louisa je dobro uspelo. Skupne vsote, ki so jih nabrali posamezniki v Illinoisu, so bile sledeče: Gertrude Janesh in T. Zionie (Nokomis) \$17.25, Mary Umek, Angela Jurecko in Anne Colman (Panama) \$26.25, Peter Menchak \$55.25 in John Ruger \$73 (oba v Gillespieju), John Hribar \$16.75 in John Widmar \$72 (oba v Livingstonu) in Frank Popelar (Staunton) \$27.

Iz Livingstonu smo prejeli 53 zabojev (čež eno tono) obleke. Iskrena hvala omenjenim za njihovo vzorno delo, ki so ga izvršili v korist pomožne akcije, zlasti pa rojakoma Hribar in Widmar za organiziranje shoda, tako tudi društvu št. 92 SNPJ, ki je plačalo najemnino dvorane. (Popoln račun z imeni prispevalcev bo priobčen pozneje.) Dne 20. dec. je bilo to poročilo priobčeno v Prosveti v angleščini.

Vsi vemo, da naše delo še ni končano, temveč da moramo še naprej nabirati prispevke v blagu in denarju, kajti pomoč v stari domovini je nujno potrebna. Vsak naj da po svoji moči. Obvestite podružnico št. 23 SANSa in ukrenili bomo vse potrebno, da pride vse na določeno mesto.

Theresa Speck,
Anna Spiller.

RAZNE VESTI

Bridgeport, O. — Naznanjam društvom in posameznikom v teh krajih, da smo morali predstaviti datum prihodnje seje postojank SANSa in JPO-SS, in sicer s 7. januarja na 14. januarja ob treh popoldne.

Razlog za to spremembo je, ker nismo na zadnji letni seji omenjenih postojank vedeli, da se bo 7. januarja ob treh popoldne vršila letna seja direktorja Društvenega doma, katere je zelo važna in se mora vršiti prvo nedelje v mesecu januarju. Prosim, da vzamete na znanje to spremembo, da ne boste prišli zafnan, zlasti oni, ki ste oddaljeni. Seje, ki se bo vršila 1. januarja, kakor sem že omenil, se pa gotovo udeležite, kajti imamo rešiti razne važne zadeve v korist našega trpečega naroda v stari domovini.

Tu je pričelo snežiti na dan 11. decembra okrog ene popoldne in do šeste ure zvečer je padlo že toliko snega, da je bil ves promet paraliziran. Po 11. decembru je potem skoro vsak dan malo snežilo. Po nekaterih krajih še sedaj niso mala pota in ceste odprte, a danes je pritisnil tako hud mraz, da ga nismo imeli takega že dve leti in toliko snega že osem let. Teža snega je pokvarila tudi telefonsko in električno napeljavno, tako da smo bili v temi ali pa rabili sveče. Sole so bile zaprte, ker niso mogli šolski busi voziti otroke v šolo. V šoli, kjer sem zaposlen, nismo imeli 12. decembra ne elektrike in ne toplote.

Za božične praznike bi imelo priti domov na dopust več tujkajšnih mladeničev, toda njih dopusti so bili nenadoma preklicani. Vzrok menda je, ker je nemška ofenziva prodrla linijo prve ameriške armade. Med ljudstvom je radi tega zavladala velika skrb, kajti, kot govore poročila, katastrofa je velika. Toda pomagati se ne da. Hitler bo poizkusil vse, da podaljša vojno in oživi upanje nemškega ljudstva v zmago. Ampak to bo le začasno, ker zmagali bodo zavzezniki, pa če počne Himmler vse Nemce na fronto.

V Grčiji pa je naglana Churchillova vlada tanke na one Grke, ki so se ves čas borili proti okupatorjem. Poslušal sem debato o situaciji v Grčiji na tako zvani "Town Hall Meeting", katero sponzorira magazin "Reader Digest". Imena osebe, ki je zagovarjala Churchillovo stališče v Grčiji, si nisem zapomnil. Bil je član lordske zbornice, dočim so bili ostali trije Američani, med njimi kongresnik Coffee iz države Washingtona. Razprava je bila zelo zanimiva in zastopnik Anglije se je izvijal na vse načine in zagovarjal in dokazoval, da je Churchill

(Daje za 2. strani.)

William De Berry, ki je pomagal organizirati tobečno delavce, ki izdelujejo cigarete "Camel" v Winstonu Salemu, N. C. Je bil radi tega prestopka omrežen in obsojen na 60 dni jetniškega dela v "chain gangu." V nekaterih južnih državah imajo še srednjeveški zakon, po katerem nosijo jetniki težke verige na nogah pri delu.

Nekaj misli o bodoči ureditvi pravnih razmer na Primorskem

Vsi znaki kažejo, da se bliža konec vojne in da bo morda še prej — kakor mislimo — osvobodjena naša zemlja. Razna so vprašanja, s katerimi se moramo pečati, nekatera so zelo nujna in prvovrstna, druga manj nujna, toda glede važnosti ne zastajajo, čeravno so časovno gotovo na drugem mestu.

Med prva spadajo nedvomno: vprašanje borbe, obnove in naših beguncev. Pravna ureditev povojnih razmer v Julijski Krajini spada k drugi skupini, je pa zelo pomembno in pereče vprašanje. Njegovi rešitvi bo treba posvetiti veliko pozornosti, in intenzivno delo čaka vse tiste, ki so za to poklicani, v prvi vrsti pravne.

V 25 letih svojega gospodovanja so Italijani pri nas odpravili vse polno prejšnjih dobrih zakonov in jih zamenjali s svojimi, deloma zastarelimi, deloma našim razmeram neodgovarjajočimi. Poleg tega pa so uvedli še mnogo novih zakonov, večinoma s protislovansko tendenco in veljavnih le v Julijski Krajini.

Glede teh zadnjih je naše stališče jasno: ti zakoni, ki so bili izdani z namenom, da se naši ljudje čim prej poitalijančijo, se imajo enostavno odpraviti in le v redkih slučajih bo potrebno kako prehodno določilo.

Mnogo več razmišljanja in proučevanja pa bo potrebno pri presojanju drugih zakonov, ki imajo izrazite protislovanske posebnosti. So to v glavnem zakoni, ki so bili veljavni za vso Italijo.

Tu prihaja v poštev stara pravna izkušnja, da morajo zakoni odgovarjati razmeram, ki vladajo v deželi, kjer imajo veljati, in biti v skladnosti z miselnostjo ljudi, katerim so namenjeni. To je najtrdnjše jamstvo, da se bodo spoštovali: ker več velja prepričanja ljudstva, da je zakon pošten in pravičen kot pa vsi sodniki in orožniki.

To je kar se principielnega stališča tiče; druga važnejša stran problema pa je praktično uveljavljanje (uporaba, aplikacija) zakonov. V tem pogledu je neobhodno potrebno, da so sodniki in sodno osebje sploh po možnosti doma iz krajev, kjer služijo, tako da do dna poznajo miselnost, navade in razmere ljudstva. Seveda morajo biti — in to je glavno — tudi pametni, poštene in ljudje dobre volje; kar tu velja preizkušeni izrek: Ljubši so mi slabi zakoni pa dobri sodniki, kakor pa narobe.

Še eno zahtevo je treba postaviti — lasti bodi — pravica mora biti lahko dostopna vsem ljudem, ne samo bogatim. V zasmeh temu jako naravnemu načelu je bilo pod Italijo treba že za kazenske pravde precej denarja, za civilne pa ogromnih zneskov, ki so šli v vsakem malo bolj zapletenem slučaju v težke tisočake. Justicia mora biti, če že ne brezplačna, vsaj zelo poceni. Zrak in voda sta neobhodno potrebna za telesno življenje naroda, pravica pa za duhovno.

Nobenega izmed gornjih načel niso spoštovali. Italijani v teku njihove zasedbe naše zemlje.

Leta 1923 so prepovedali pod težko kaznijo rabo slovenskega in hrvaškega jezika pri vseh sodnih Julijske Krajine in odpravili iz službe večino naših sodnikov; redke, ki so ostali, so pa premestili čez Sočo. Glavni avstrijski zakoni so ostali v veljavi do 1. 1929, takrat pa so bili vsi ukiniti in stopili v veljavo edinele italijanski.

Dasi so bili italijanski sodniki v glavnem poštene in objektivni, v kolikor niso za zadeve, ki so neposredno ali pa posredno prizadevale narodnostna vprašanja, vendar niso bili in niso mogli biti na noben način dobri sodniki ljudstva, kateremu so imeli soditi.

Naj navedem nekaj krčičastih slučajev. V neki vasi v Reški dolini, kjer je starodavna nava, da fantje ob priliki poroke vaškega dekleta fantom iz druge vasi zapirajo pot k poročenemu sprevedu z zahtevo, da ženin plača za vino, se fantje niso mogli takoj dogovoriti o višini tega plačila, pa je prišlo do prepira. Ko so karabinjerji za to zvedeli, so napravili ogradbo na sodnjo. Fantje so bili vsi obsojeni na tež-

to in sistematično pečati s to ureditvijo tudi že zaradi tega, ker nam tu v tujini niso na razpolago besedila zakonov, ki bi prišli v poštev. Namen je bil samo opozoriti naše ljudi, da bo treba tudi to stvar vpoštevati in o njej razmišljati, medtem ko je naloga vlade, da vse potrebno ukrene že sedaj.

F. a. v. Bazovici.

Glasovi iz naselbin

(Nadaljevanje s 2. strani.)

lovo stališče nasproti grškim gerilecem pravilno. Vse njegovo dokazovanje ni pomagalo, kajti evidenca je pokazala našo nesprotnost. Najbolj ga je krtačil kongresnik Coffee. Sodeč po izvajanjih tega kongresnika, mora biti zelo progresiven mož.

Prejeli smo veliko voščil iz vseh krajev Amerike. Naj mi moji prijatelji in znanci oprostite, ker nisem letos poslal veliko voščil; in tem mestu se vsem najlepše zahvaljujem in vam želim obilo sreče v 1945 in da bi bilo kmalu konec tega strašnega človeškega klanja. Želim, da bi se naši fantje, dekleta in možje povrnil na naše domove in da bi leto 1945 prineslo tak mir, ki bi preprečil vojne za vedno. Kajti nepravilen mir bi zanetil znova vojno in vse te milijonske žrtve bi bile zaman. Roosevelt, kakor poročajo zadnja poročila, je dejal, da mora Atlantski čarter veljati za vse narode, mora biti dokument pravice za vse narode. Upajmo, da ne bo ta dokument ostal samo na papirju, temveč tudi v praksi.

Pozdravljam vse članstvo SN-PJ in prav tako osebje v glavnem uradu. Ne vem, ali imam kaj sovražnikov. Jaz ne sovražim nikogar. Če pridem kdaj v konflikt s kakšno osebo, ni to radi osebe same, temveč radi razmer.

Joseph Snoy.

POROČILO IZ PITTSBURGHA

Pittsburgh, Pa. — Iz naše naselbine, kjer ima svoj sedež podružnica št. 3 SANSa, smo odposlali za takojšnjo pomoč Jugoslaviji \$1700. Denar smo poslali v SANSov urad. V tej vsoti je vključena tudi prva pošiljatev v znesku \$200, katere je poslala blagajnica Virginija Zupancic v New York organizaciji WRFASD.

Nabrali in odposlali smo tudi 5553 funtov raznovrstne obleke in 820 funtov živeža. Iz Impe-riala pa so poslali 482 funtov obleke in bratje Hrvatje, ki so tudi svojo robo pripeljali v Slovenki dom na 57. cesti in Butler st., 1887 funtov obleke.

Najlepša hvala Paulu Klun, ki je bil tako dober, da je pustil delo za en dan samo zato, da je vse uredil in odposlal obleko v New York. Enako se zahvaljujem Mattu Roginu, ki je pomagal pri odposiljavi. Najlepša hvala našim požrtvovalnim šiviljam, vlagateljcem obleke in zapiralcem zabojev. Odbor se tudi zahvaljuje vsem darovalcem in vsem, ki so nabirali prispevke. Radovedni smo, kaj se je zgodilo z našimi šiviljami, da več ne prihajajo šivat kot poprej. Sedaj nas je še samo šest. Ni pravilno, da so izostale. Prav tako ne častno od njih, ki niso še nič darovali za naše brate in sestre onkraj morja. Bratje in sestre, storite svojo dolžnost, kajti še je čas! Samo en parnik ne bo zadostoval, ker potrebe našega naroda v stari domovini so velike. Treba jih bo napolniti več. Dolžnost ni samo moja

in tvoja, temveč vseh Slovanov, da pomagamo junaškim bojevnikom za svobodo vsega sveta. Če že ne morete pomagati pri šivanju itd., pa vsaj prispevajte denar. V slogi je moč, v neslogi pogin, pravi slovenski pregovor. V Slovenskem domu na 57. cesti in Butler st. šivamo vsak četrtek. Obiščite nas in prinesite obleko ali obuvajo ali pa denar. Darove sprejemamo vsak čas v Slovenskem domu.

Tukaj navajam imena darovalcev: Lukas Butija \$20, Povše in žena \$15, Frank Ferencak \$12. Po \$10: Frank Struna, Anton Leskovac, Joe Oevirk st., Paul Klun, Anton Pugel, John Golob ml., Martin Brdek ml., J. Režen in žena, Frank Alic in Ignatz Zupan in žena, Martin Povšek \$8, Gize in Virginia Zupancic \$7, mr. Gize in žena \$6.

Po \$5: Anton Jordan, Frank Straus, Frank Golob, Leo Dovjak (Divjak?), John Gorše, Mrs. Savorn, Louis Kompare ml., Geo Witkovich, Mrs. F. Planton (?), Louis Henrickar (?), Conrad Kogovsek, L. Ogrizek in žena, Jennie Dekleva, Mrs. Ostrovska, F. Pecman (?) in žena, J. Cudvad in žena, Mary Gasparic, Brdek in žena, Bojanc in žena, Frank Trampus, John Simoncic, Joe Kajin, Mrs. Jakše, Joe Smrekar, Andy Hrvatin, Lovrene Kokal, Mrs. Matko, Frank Gruden, Jacob Volkar, Frances Nociner, John Bostnar, Betty Osman.

Na koncu želim veselo novo leto, vsem čitateljem Prosvete.

Pauline Fabec, tajnica pomožnega relifa.

NADALJNI PRISPEVKI

Morgan, Pa. — Na seji društva št. 6 SNPJ je bilo sklenjeno, da se ne izvodi religiozni odsek, da se ne mudoma prične z delom v korist bednim v stari domovini. V odsek so bile izvoljene Julia Kramzer, Mary Dolinar, Amalia Horvat in Mary Visnikar, katerim je priskočila na pomoč tudi Katarina Pintar. Nabrale smo precejšnjo količino obleke in obutve ter \$130.41, vse skupaj pa takoj odposlale na določeno mesto, kakor je že bilo poročano.

Društvo št. 6 SNPJ je darovalo \$100, po \$5 pa Jakob Vrtačnik, Julius Lesjak in William Kimes; George Prosen \$3; po \$2: Mary Drobne, Rudolf Kramžar, Mary Bushy, Frank Miklavčič, Mike Mavduš, Jakob Pintar, Mary Klemas in Felix Manzini; Baldene Di Marco \$1.25; po \$1: Mary Visnikar, Marshall Brezendy, Frances Kramžar, Karolina Dolenc, Christina Mikuš, Frank Virant, Clyde Paullo, Jack Wallace, Steve Zeman, Jeannie Refosco, Helen Nickelson, Andy Zeman, Stella Capella, Lib Bernebie, Margaret Grosi, A. H. Weaver, Fred Okorn in Katarina Weber; po 50c: Rose Urbanick, Jos. Zampine, Lillian Valantine, John Kosarsky in John Sosnicki; Roy Gossett 36c; Chonica in Pasalie vsak 25c.

Nabiralke so bile Julia Kramzer, Katarina Pintar in Mary Visnikar. O prejšnjih prispevkih je že poročala Amalia Horvat. Iskrena hvala vsem za naklonjenost. Upamo, da boste v bodoče zopet pomagali.

Na društvenem polju dobro napredujemo, kar je bilo razvidno iz tiskovnega poročila. Priznanje gre vsem našim lojalnim odbojnikom, tako tudi našima oskrbnikom, Anne in Jakatu Vrtačniku, ki skrbita za čistoto, tako da ljudje radi prihajajo v klubove prostore. Izkazalo se je, da sta bila zadnja tri leta zelo zaposlena v klubu. Obilo sreče vsem v novem letu!

Mary Visnikar.

Pasji pogon za minami

L. 1939, za časa tako zvane "čudne vojne" na Francoskem, so prišli častniki francoskega generalnega štaba na misel, da bi mogli biti prašiči koristni ne samo na raznju, v kotlu ali pa v ponvi, pač pa tudi še drugače. V taktar "čudni vojni" naj bi bili prašiči prva udarna sila proti nemškim postojankam. Kakor danes, tako je bilo zemljišče tudi takrat pred sovražnikovimi postojankami posejano z minami. Posebnih detektorskih naprav, kakor jih uporabljajo danes, takrat še niso poznali. Zato so mislili, da bi bilo koristno, če bi nagnali nekaj sto prašičev pred nemške postojanke, ki bi — po svoji prirojeni navadi — razrili zemljo in s tem sprožili mine. Kako se je ta prašičji podvig posrečil, bomo najbrže zvedeli šele po končani vojni. Gotovo je, da so imeli francoski vojak, najbrže pa tudi nemški taktar, vsak dan kolone. To jim gotovo ni bilo neprijetno.

Mine so v tej vojni izredno važno orozje. Uporabljajo jih za obrambo proti ljudem, vozilom in tankom. Samo za časa afriških operacij so jih zavezniški nabrali nekaj sto tisoč, ravno toliko pa so jih tudi uničili. Z minami so bili posebno širokogrudni Nemci in postavljali so jih celo pod lastne ranjence, da bi eksplodirale v slučaju, če bi se tem ranjencem približali zavezniški bolničarji. Po hišah so jih postavljali za vrata, vezali na kljuko, postavljali jih v stenske ure, v žimnice, stranišča, vodo-vodne naprave itd. Nemška ubijalna fantazija je bila takorekoč neizčrpna.

V prvih letih vojne so Britanci iznašli posebne elektro-detektorske naprave, s pomočjo katerih so iskali in tudi našli kovinate mine. Posebni oddelki saperjev so čistili na ta način minska polja in jamčili za varnost prehodov. V zadnjem času pa so Nemci pričeli izdelovati nekovinate mine, ki jih seveda detektor ne more poiskati. Angleži pa so tudi za to novo orozje našli učinkovito sredstvo.

Anglejski psi, ki so zlasti kot lovski psi znani po vsem svetu, so stopili v vojaško službo. Psi, ki so bili še pred kratkim ljubljenci britanskih domačij, so danes aktivni bojevniki na Francoskem. So to specializirani minski lovci in njihova naloga je, da pokažejo mesta, kamor so umikajoči se Nemci zagrebli številne in najraznovrstnejše mine. Pasja gonja za minami je uspešna od zamotanih elektrinih naprav, ker se ne omejuje — kakor smo že dejali — na zgolj kovinate mine.

Pasji lovci za minami morajo biti seveda primerno izurjeni. Njihovo šolanje traja štiri mesece. Učijo jih tako, da jim poleg neučinkovite mine postavijo kosček mesa. V začetku so seveda velike težave s psi. Angleži pa so mobilizirali vse številne pasje dresserje, ki so na Angleškem priljubljeni in tudi dobičkanosni poklic. Ti dresserji urijo v mirnih časih lovske pse, posebno tako zvane "forbače". Sedaj so pouk prilagodili vojnim potrebam.

Vsam pes ima seveda svojega lastnega vodnika, ki svojega varovanja pri vsaki najdbi mine obdari s kosčkom mesa in ga na ta način vzpodbuja k nadaljnjemu iskanju.

Pod ugodnimi okoliščinami očistijo psi 5 metrov široko cesto v dolžini 70 metrov z dvajsetimi psi v teku pol ure časa. Saperji najprej z detektorji preiščejo površino del cest in ga ogradijo z belimi trakovi. Nato sledijo psi in čistijo cesto. Ko je pes pokazal mesto, kjer leži mina, jo saperji izkopljejo.

Ze v prvi svetovni vojni so psi v mnogem koristili vojakom. Iskali so ranjence, "rekognosirali" sovražne patrole, zavarjali sovražnika itd. V tej vojni so se posebno dobro izkazali v arktičnih bojiščih, kjer so bili v gotovih letnih časih edina mogoča vprežna živalska sila. Mnogi psi so bili v prejšnji vojni odlikovani in tudi v sedanjih bojih gotovo nekaj takih "junakov".

Tudi narodnim bojevnikom v Jugoslaviji so psi storili mnogo uslug, kakor pripovedujejo veterani, ki so pred časom prispeli na Srednji vzhod. V mnogih

Iz urada Slovenskega ameriškega narodnega sveta

3935 W. 26th St. Chicago 23, Ill.

RAČUN ZA MESECE NOVEMBER 1944

Bilanca v banki dne 31. okt. 1944	\$18,190.40
Ročna blagajna	2.43
Skupaj	\$18,192.83

DOHODKI:

Podružnica — kraj	
1—Detroit, Mich.	\$ 150.00
6—Ely, Minn.	15.00
7—Little Falls, N. Y.	200.00
8—West Newton, Pa.	13.10
12—Aliquippa, Pa.	9.45
15—Springfield, Ill.	32.73
17—Uniontown, Pa.	50.00
18—Sheboygan, Wis.	11.90
19—San Francisco, Calif.	188.21
22—Midway, Pa.	10.00
27—Arcadia, Kans.	19.00
28—Conemaugh, Pa.	3.00
33—Cleveland, Ohio	62.00
36—Waukegan, Ill.	50.00
45—Sheboygan, Wis.	3.00
47—Pueblo, Colo.	5.00
49—La Salle, Ill.	30.00
54—Chicago, Ill.	80.00
56—Milwaukee, Wis.	90.00
59—Brooklyn, N. Y.	11.00
62—Crittitz, Wis.	54.50
65—Worcester, N. Y.	11.50
66—Library, Pa.	50.00
73—Merimie, Pa.	23.50
86—Elizabeth, N. J.	10.00
91—Chisholm, Minn.	37.26
92—St. Michael, Pa.	25.00
99—Luzerne, Pa.	2.00
101—Greensburg, Pa.	8.50
104—Bradock, Pa.	73.00
JSPZ "Sloga", Milwaukee, Wis.	50.00
Društvo št. 38 SNPJ, Kenosha, Wis.	25.00
Prispevki poslani po Glasu Naroda	41.50
Jos. Radelj, West Allis, Wis. (za prodane part. zvezde)	20.00
Andro Pelhan, Corwin Springs, Mont.	12.00
F.R. Vavpotich, New York, N. Y. (za prodane part. zvezde)	5.10
SANSove podružnice in JPO-SS št. 20, Pueblo, Colo.	100.00
Skupni dohodki za SANS	\$1,555.25

PRISPEVKI ZA POMOŽNO AKCIJO WRFASD

Podružnica — kraj	
1—Detroit, Mich.	\$ 887.80
2—Chicago, Ill.	500.00
4—Johnstown, Pa.	100.00
7—Little Falls, N. Y.	1,118.00
10—Canton, Ohio	100.00
12—Aliquippa, Pa.	400.00
15—Springfield, Ill.	294.85
23—St. Louis, Mo.	100.00
25—Chicago, Ill.	1,100.00
30—Sharon, Pa.	50.00
33—Bridgeport, Ohio	115.50
36—Waukegan, Ill.	2,000.00
39—Cleveland, Ohio	3,146.75
49—La Salle, Ill.	270.00
51—Barberton, Ohio	500.00
52—Chicago, Ill.	15.00
53—Johnstown, Pa.	153.26
55—Strabane, Pa.	1,070.27
56—Milwaukee, Wis.	10.00
63—Brooklyn, N. Y.	20.00
65—Worcester, N. Y.	225.00
66—Library, Pa.	350.00
78—Bridgeville, Pa.	174.53
94—Hostetter, Pa.	188.55
96—Auburn, Ill.	103.60
101—Greensburg, Pa.	23.15
102—Forest City, Pa.	50.00
104—Bradock, Pa.	175.00
106—Euclid, Ohio	400.00
Bridgeville, Pa. — Slov. dobrodelno podp. društvo	\$25, društvo št. 6 SNPJ
\$100, društvo št. 205 SNPJ \$50	175.00
Chicago, Ill. — Slovenska narodna podpornica	velika \$8500; klub "Bled"
\$10; Agnes Gross \$10, August Grum nabral 25.	Skupaj
8,545.00	
Klub društev SND, Cleveland, Ohio	1,000.00
Helen in Ivan Kušar, Berwyn, Ill.	100.00

slučajih so psi že od daleč zavlačali približevanje nemških in izdajalskih ogleduhov in s tem opozorili osvobodilno mrtvo stražo na pretečo nevarnost. V mnogih slučajih so se psi zaglani sami na oboroženega sovražnika in na ta način alarmirali vso okolico.

Tudi sovražnik je operiral s psi. Posebni specialisti za to so bili Lahi, ki si niso upali v gozd za našimi hostarji, pač pa so pošiljali pse. V obrambi so bili tudi proti temu orozju naši zelo iznajdljivi. O takih in številnih drugih junaških dogodivščinah pa bo govorila kasnejša slovenska zgodovina. — Bazovica.

Sforza bo resigniral kot član komisije

Rim, 30. dec. — Grof Carlo Sforza je naznanil, da bo resigniral kot član komisije, kateri je bila poverjena prosekucija fašistov, ki so izvršili zločine v času Mussolinijevega režima. Grofa bo najbrže nasledil član vrhovnega italijanskega sodišča.

Ignatz Resetich, East Mo-line, Ill.	100.00
Društvo št. 38 SNPJ, Kenosha, Wis. in pristo-voljni prispevki	115.00
Carl Gerlovich, Duluth, Minn., nabral	28.00
John Kosce, Eaton, N. Y.	20.00
Andy Papeš, Dillon, Mont.	10.00
Mrs. A. Justin \$15 in Mary Omeje \$5, Valley, Wash.	20.00
Frank Tesack, San Fran-cisco, Calif.	38.00
Joseph Bric, Export, Pa.	5.00
Math Hribar, Onoville, N. Y., nabral	15.00
JPO-SS št. 34, Detroit, Mich.	54.20
Lokalni pomožni odbor, Pittsburgh, Pa.	400.00
Luka in Tončka Može, Bar-ber-ton, Ohio	25.00
Društvo št. 130 SNPJ, Eveleth, Minn.	25.00
Društvo št. 166 SNPJ, Presto, Pa.	61.75
Frank Klune, Colorado Springs, Colo.	5.00
Martin Kužnik, Sebasto-pol, Calif.	5.00
Angela Nagode, Kirby, Wyo., nabrala	46.00
Društvo št. 106 SNPJ, Im-perial, Pa.	216.50
Društvo št. 287 SNPJ, Bur-getstown, Pa.	18.00
Društvo št. 481 SNPJ, Niles, Ohio	14.00
Etbin in Frances Kristan, Grand Haven, Mich.	100.00
Louis F. Truger, Pioneer-ville, Idaho	25.00
Joseph Urbanick, Cass, W. Virginia	10.00
F.R. Vavpotich, New York, N. Y. (prispevki newyor-ških Slovencev)	10.00
Društvo št. 806 SNPJ, Reading, Pa., in pristo-voljni prispevki	82.41
Društvo št. 62 SNPJ, Calu-met, Mich., in pristo-voljni prispevki	17.00
Mary-Marineš, Gallup, N. Mex., nabrala	164.50
Geo Volk, Somerset, Colo.	5.00
Skupaj za pomožno akcijo	\$25,103.42
Skupni dohodki za SANS in pomožno akcijo	\$26,658.67
	\$44,851.50

IZDATKI:

Najemnina urada	\$ 50.00
Razavetljava	3.71
American Window Clean-ing Co.	6.50
Partizanske zvezde	130.00
Plašč tajnika	279.00
Plašč uslužbenca	162.35
Poltnina	90.11
Potni in vozni stroški	378.62
Subvencija Združenemu odboru	500.00
Naknadni stroški konven-cije	20.00
Telefon in telegrami	12.10
Tiskovine	16.00

Skupni izdatki za SANS \$ 1,670.94
Poslano v urad WRFASD za pomožno akcijo \$25,103.42
Skupni izdatki obeh akcij \$26,774.36

Bilanca v banki 30. novem-bra 1944	\$18,051.82
Ročna blagajna	25.32
	\$44,851.50

PREGLED:

Skupni dohodki SANSa od 6. decembra 1942 do 30. novembra 1944	\$49,277.51
Skupni izdatki v istem razdobju	31,200.37
Ostanek	\$18,077.14
Mirko G. Kužel, tajnik, Vincent Cinkar, blagajnik.	

DOMAČA FRONTA STAROMODNI ČEVLJI

Washington. — Office of Price Administration je naznanil, da bodo mogli prodajalci čevljev prodati omejeno število staromodnih čevljev v prosti prodaji, ako bodo dobili od svojega lokalnega urada OPA tozadevno dovoljenje. Določena je tudi, da bo morala biti cena teh staromodnih čevljev — ako so prodani v prosti prodaji — največ po \$1.00 za par.

KLINE ZA BRITJE

Washington. — Urad za vojno produkcijo je naznanil, da je produkcija klin za britje v tekočem četrtletju zadostna za vse civilne potrebe.

Poslanika Francozov in Poljakov v Lublinu

London, 30. dec. — Radio Moskva poroča, da sta Christian Fouché, reprezentant francoske začasne vlade, in Stefan Andri-hovskiy, reprezentant poljskega narodnega odbora, dospela v Lublin, kjer je sedež začasne poljske vlade.

Zemljevid kaže smeri sovjetskih ofenziv, aktualnih in napovedanih, za zdrobitve nacistične Nemčije od Balkana do Poljske.

RDEČA KOKARDA

Roman iz velike francoske revolucije

STANLEY WEYMAN

(Nadaljevanje)

"Prej ali slej se bo moral odločiti za to, ako se še ni," je odvrnil Saint-Alais. "A razumeli boste, madame, da je v tem trenutku marsikaj narobe. Ljudem se je zvrtilo v glavi, da sami ne vedo, kaj delajo. Celotno Cahorsu smo doživeli neverjetne stvari. Gospoda de Gontaut so se dejansko lotili in tudi jaz nisem odnesel povsem zdrave kože. Da nima gospod de Saux svojega ljudstva tako na uzi," je nadaljeval in me smehljal se ošinil z očmi, "bi se bilo zgodilo še kaj hujšega."

Markiza me je srepo gledala in videl sem, kako ledeni nasproti meni, čim bolj se osvešča, kaj je bilo. Vse življenje je izginjalo iz ošabnih črt njenega obraza. Strogo me je merila od glave do nog. Za njo sem videl preplašene oči Denise in služinčadi, ki je vlekla na ušesa. Nato je vprašala:

"Ali so oni tamle tudi ljudstvo gospoda de Sauxa?"

Tako govoreč je stopila korak naprej ter pokazala na tolpo zasledovalcev, ki so se bili ustavili nekaj v stran od dvorca in so nas nedolžno opazovali.

"To je samo peščica njegovih ljudi," je malomarno rekel Saint-Alais; "samo njegova telesna straža, da se tako izrazim. A nikar ga ne sodite preslabo; kot moja mati bi mu morali biti hvaležni. Če mi ni povsem rešil življenja, mi je vsaj omogočil časten umik."

"Rešil vas je — s pomočjo teh ljudi?" je vprašala zaničljivo.

"Z njih pomočjo me je rešil njih samih," je veselo nadaljeval markiz. "Toda za kake dni nam utegne biti njegova zaščita v korist. Uverjen sem, madame, da vam je ne odreče, ako ga poprosite zanj."

Z onemoglo besnostjo sem poslušal njegove besede, ki so me ošinjale kakor udarci s koračom. Gospa de Saint-Alais me je še vedno gledala.

"Ali je mogoče, da se je gospod de Saux spajdal s takimi lopovi?" je izpregovorila čez čas, z brejmejnim zaničevanjem kažoč na sovravno tolpo, ki je stala za menoj. "S podlež, ki..."

"Počas, madame," jo je jedko ustavil gospod markiz. "Ne dovoljate si preveč. V tem trenutku so to naši gospodarji in gospod de Saux je njihov človek. Zato je treba..."

"Nič ni treba!" ga je zavrnila z oblastnim glasom in bliskajočimi se očmi. "Kaj! Ali mar hočete, da naj bom obzirna do takih predmetnih izvržkov? Do blata na svojih črevljih? Do cestnih smeti? Nikoli ne! Jaz in moji ljudje nimamo ničesar skupnega z izdajalci."

"Madame!" sem vzkliknil, zakaj njena kričnost me je spravljala ob potrpeljenje. "Izpozabljate se! Če mi je bilo dano, da sem se zavzel za vašega sina, bodite uverjeni, da nisem storil tega iz zavrnjenosti, ki mi jo očitate."

"Ki vam jo očitam?" je viknila. "Kakor da je še treba očitkov sprico te podle sodre, ki vas spremlja! Ali mislite, da morate vpiti 'Doli kralji!' da postanete izdajalec? Mar ni največji krivec tisti, kdor neti lažne upe in vara nevedne? Tisti, ki namigava česar se izreči ne upa, in potuhnjeno opozarja na to, kar ga je obljubil strah? Ali ni to najhujša oblika izdajstva? Sramota na vašo glavo, gospodi!" je nadaljevala. "Če bi vaš oče..."

"Oh," sem vzkliknil, "to je nezasišano!"

S trpkim pogorom mi je vrgla besedo nazaj.

"Da nezasišano! Nezasišano je, da drhal

zavzema kraljeve trdnjave in da bosjaki ubijajo stare kavalirje. Nezasišano je, da plemiči pozabljajo svoj rod in se bratijo s pobunjenimi psi. Nezasišano je, da se kraljevo ime zasmehuje in oskrinja z vzdevki! Vse to je nezasišano, a vse to se nas ne tiče. To je vaše delo. In vi," kakor da sem se vdrl v zemljo, je zdajci pogledala preko mene ter se obrnila k tolpi siromakov, ki so stali nekaj korakov od nas ter s divjimi obrazi poslušali njene besede, — "vi ubogi bedaki, nikar se ne dajte varati. Ta plemič vam je najbrže pripovedoval, da 'na Francoskem ni več kralja in da poslej ne bo ne davkov ne tlake; da bodo prosjaki povišani v milijonarje in da postanejo vsi lopovi plemeniti gospoda! Nu prav, verjemite mu, če vas to zabava. Toda za zdaj glejte, da se izgubite. Spravite se izpred mojega dvorca. Izginite, ali pa pokličem svoje hlapce, da vas z biči poženejo po ulicah! Poberite se v svoje pesjake, pa brzi!"

Udarila je z nogo ob tla in jaz sem ostrmel, ko sem videl, da so se ti ljudje, čeprav bi bili morali izprevideti jalovost njene grožnje, klavirno raztepli na vse strani — res kakor psi, s katerimi jih je primerjala. Še nekaj trenutkov in ulica je bila prazna. Le komaj sem verjel svojim očem: prav tisti možje, ki bi bili malone ubili gospoda de Gontaut in potolkli markiza s kamenjem, so se dali ukrotiti ženski! Ko je izginil poslednji izmed njih, se je z žarečim obličjem in z očmi polnimi zaničevanja vrnila k meni.

"Evo, gospod," je dejala, "zapomnite si ta nauk. Zdaj vidite, kakšno je vaše vrolo ljudstvo! In zdaj, gospod, se spravite tudi vi! Od današnjega dne so vam moja vrata zaprta. Ne maram, da bi bila hiša zatočišče izdajalcev; niti za trenutek ne!"

Z istim ošabnim preziranjem, ki je bilo omamlilo množico, je iztegnila roko, kažoč mi, naj grem; toda preden sem se obrnil, sem ji rekel pred vsemi:

"Moj oče je bil vaš prijatelj, madame."

Trdo me je pogledala, ne da bi odgovorila.

"Zato bi bilo po mojih mislih bolj pravično," sem povzel, "da bi me branili, nego da me žalite. Vsekako ste storili vse, kar ste mogli, da me zapeljete v izdajstvo, pa naj sem še tako zvest podanik njegovega Velikanstva. Prosim vas, gospa; markiza, da tega v bodočnosti ne pozabite."

To reši sem odšel, tresoč se od srda.

Množica se je bila med tem deloma poizgubila s trga, toda zbirala se je po sosednjih ulicah, kjer so stali ljudje v gruclah in strastno razpravljali o dogodkih; beseda "Bastilja" je bila vsem na ušnikih. Kjerkoli sem se pokazal, so se mi umikali in odkrivali. Vzklikli "Bog vas blagoslovi, gospod de Saux!" in "Da, vi ste dober človek!" so mi božali ušesa. Hrupa in vročice je bilo mnogo manj nego dopoldne, toda povsod se je očitovala neka čudna odločnost, ki je ni bilo moči prezreti.

To razpoloženje je bilo tako nedvomno, da so trgovci in peki zaprli svoje prodajalne, kakor hitro je odzvonilo poldne. Pokoj, ki je tiščal na mesto, je bil še bolj preteč od nevihte, ki je divjala pred njim. Večina skupščine se je bila v naglici razkropila, zakaj videl nisem niti enega njenih članov; toda širil se je glas, da so se preselili zborovat v kasarno. Nihče me ni nadlegoval; zajahal sem konja in ostavil mesto, ne da bi bil srečal Louise.

(Dalje prihodnjik.)

Potem omahne od slabosti k njemu in zajoeče se glasneje. Tako še ni nikoli jokala. Andrejček se zazdi, da je postal njen obraz nenadoma strahotno blede, njene oči steklene in njene ustne brez krvi.

Na stolu ob njej ugaša luč.

Čez teden dni je mati umrla.

Andrejček je ostal sam, oče mu je kupil nov klobuk — bil pa je črn, žalosten, kakor je bil žalosten tisti beli obrazek pod črnimi kraji...

Pretekli so že štirje meseci, odkar sta ostala z očetom sama. Sedaj je Andrejček star sedem let in pol — jeseni pojde v šolo. Mati spi pod zemljo, oče hodi dnevi v tovarno, on pa je vse dneve sam in še na večer tolikokrat ni očeta domov. Zapuščeni poseda pred barako in premišljuje: Ali ne bo mamica nikoli več vstala? Ali bosta z očetom vedno sama?

Na barake lega mrak, zvezde se vžigajo. Andrejček jih šteje, ne prešteje, preveč jih je, preveč. Tam daleč zatuli tovarniška sirena in Andrejček se spomni očeta.

Ali bo oče vsak večer hodil v tisto gostilno? Zakaj je hodi v tisto nizko hišo? Zakaj ni doma pri Andrejčku, da bi se ob

SPODNJA PLAST

"Kje bi dobil cigarete?" je danes veliko vprašanje širom dežele.

večerih pogovarjala o mamici...

Barake se zavijajo v noč in veter silil skozi razpoke preperelehih desk. Očeta še ni. Andrejček poseda pred barako, sam je. Okrog njega se razposajeno podede otroci, včasih se pripode prav do njega, zasmehujejo se mu, nje-mu pa je hudo...

In sedaj je že pozno. Andrejček dremilje na tla, barake so kakor črni zaboji in visoki dimniki kakor pošastne prikazni sredi temne noči. Glava mu klopi na prsi, njegove oči se trudne zapirajo. Iz dalje je čuti hupanje avtomobilov, ki drve po gladkih cestah; vozovi drdajo in tramvaji, električne iskre zdaj pa zdaj ošinejo megleno nebo. Včasih se zasveti blizu obzidja, nad barakami. Andrejček ždi nepremično na tla in zasanja...

K njemu, se je pravkar sklonila mati. Tako lepa je, bela, kakor je bila oni dan, ko so jo položili v rakev. Zdaj gladi Andrejčka z rpkami, a govoriti ne more. Iz njenih oči tečejo solze. Andrejček jih natančno vidi pa vpraša žalostno mamico: "Zakaj jočeš, mamica? Saj je sedaj tako lepo, ko si zopet prišla. Saj sem vedel, da me ne boš zapustila za vedno. O, mamica, jaz tolikokrat mislim nate..."

In mati nič več ne joče. V njenih očeh ni več solze, le njen obraz je tako blede in njene roke so vse izsušene in hladne. Z njimi gladi svojega edinka. Govorila bi rada — pa ne more...

Čez barake zatuli veter, Andrejček se prebudi.

"Mamica!" krične.

Pa je ni več...

Ob barakah se nekdo opoteka. Ob njem gre debela ženska. Andrejček v strahu vztrepe. To je ženska iz tiste beznice in ob njej gre — njegov oče! Bog ve, ali je zopet pijan!

"Oče!" se mu zdajci iztrga iz drobnega grla.

Steče mu nasproti, oče pa se opoteče mimo njega. Tista debela ženska ga drži za rokav in ga vodi mimo kupov gramoza in smeti.

Pozno je. Andrejček je lačen, ničesar ni večerjal. V kotu smrči na slamnatem ležišču oče, zunaj pa je jasna noč. Andrejček pogleduje z ležišča na tisto belo cesto, po kateri so bili odnesli njegovo dobro mamico. Hudo mu je in tiho zaihti. Kolikokrat je pogledovala mamica skozi to okno! Kolikokrat je sedel Andrejček ure in ure ob njej in je čakal, da bi se mamica prebudila. Čakal je, da bi se mu nasmejala. Ampak mamica je bila bolna in je bila vedno žalostna. Če pa se mu je včasih trudno nasmehnila, se ji je nasmehnil tudi on in je bil srečen. Kadar pa je bila mamica žalostna, je bilo tudi njemu hudo. O, Andrejček se vsega spominja še prav natančno.

Zunaj migljajo bele zvezde in on sklene drobni ročici in moli za mamico — da bi se še enkrat vrnila... Samo še enkrat... Pa je ne bo, Andrejček ve, da je

ne bo nikoli več, pa moli k Bogu, da bi zaspal in da bi prišla k njemu vsaj še enkrat v sanjah, vsaj v sanjah... Saj je bilo tako lepo zunaj pred barako!

Pa je ni bilo več, tudi v sanjah ne.

Zjutraj mu je rekel oče: "Fant, drugi teden pride v barako nova mama. Glej, da jo boš ubogal!"

Potem je odšel v tovarno. Andrejček pa je mislil ves dan samo na to, na tisto novo mamo. Kako je le to? Nova mama pride! Ali bo ravno taka, kakor je bila ona, ki so jo pokopali? Tega Andrejček ne more razumeti, ne, ne...

In je prešlo teden dni in je v barako stopila nova mati. Andrejček se je zbal — to je ženska iz tiste beznice! Tista grda, odurna ženska! Tudi drugi ljudje so prišli z njo in so posedeli za mizo. Tam so se smejali in pili pozno v noč. Andrejčka so posadili med tisto žensko in očeta. Ona je rekla očetu: Andrej in on jo je klical: Matilda.

Čudno res! Je premišljeval Andrejček, ali bo ta Matilda sedaj vedno pri nas? Kakšne oči ima, vse krvave. Razmršena je in pije, pije in... poje... Ampak njen glas ni lep, njen glas je hripav in tako odmeva po baraki, kakor po veliki črni rakvi... Streslo ga je, naslonil se je na mizo in zajokal. Tedaj

je nekdo udaril na tamburo in zapel čudno pesem v tujem jeziku...

(Dalje prihodnjik.)

Razni mali oglasi

FIREMEN—KURJACI

za stoker kotel, nočno ali dnevno delo, dobra plača.

YELLOW CAB CO.,

57 E. 21st Street.

USNJARJI

LEATHER WORKERS

Niž koliko ste stari—

54 ur na teden.

Čas in pol za nadurno delo. Se ne zahteva izkušnosti.

CHICAGO

BELTING CO.

113 No. Green St.

Ali pa Miss Reilly—MONroe 5010

\$50.00 NAGRADE

ako prodate meni vaš avto—ali veste za k. a. ki ima na prodaj dobro karo.

Kličite SEELEY 0807

Zvečer pa JUNiper 1530

ŽENSKA—za splošno hišno delo, 2 dni v tednu. Izvrstna plača. Kličite—Rogers Park 6252.

AMERIŠKI DRUŽINSKI KOLEDAR

Letnik 1945

vsebuje sedemdeset priredjenih spisov, petdeset pesmi, sedemdeset raznih opisov, nekateri iz zgodovine ameriških Slovencev, tri članki in razprave, razne koledarske in druge podatke ter nad štirideset slik.

Prva slovenska knjiga v Ameriki, v kateri so spisi z bojišč osvobodilne fronte v Sloveniji.

Koledar stane \$1.25

Naročila sprejema:

PROLETAREC

2301 S. Lawndale Ave. - Chicago 23, Ill.

BARAKE

Adam Milkovič

(Nadaljevanje.)

Mati pripre oči. "Andrejček," pravi s slabotnim glasom, "ali očeta še ni domov? Ali ga pojdeš tudi nočoj iskat?"

Andrejček sloni ob oknu in srce se mu stisne v strahu. Zopet naj gre po očeta? V tisto ulico naj gre!

"Bojim se," pravi oklevajoče, "tiste ženske se bojim."

Mati skuša vstati. Z izsušenimi rokami se oprijemlje postelje, mize in stolov in pravi:

"Pa ostani tu, Andrejček. Sama pojdem ponj, kaj mi je že boljše."

In gre, opoteka se in tiho joče. Temna je noč, barake leže kakor velike črne rakve, dolga vrsta jih je. Iz visokih dimnikov polegajo nanje črne saje in tanek trak bele luči sije iz bele hiše nanje...

Pri sv. Petru bje enajst. Andrejček ždi na ležišču, šteje udarce, prisluškuje korakom zunaj barake in misli na klobuk. Tako pozno je, ampak matere še

ni in očeta tudi ne — Andrejčka je strah. Čudne prikazni so plazijo od strohnelih sten barake, večje in večje postajajo. Andrejček natančno sliši, kako škripajo tla. Potuhne se pod očevo in prisluškuje...

Ura bje polnoči, bje eno. Andrejček zajoeče. Ob pol dveh se sunkoma odpro vrata.

Oče!

Andrejček čuje njegove korake in mater čuje, ko za njim ihti. Oče se opoteka po baraki, preklinja in stika pesti. Mati ga skuša tolažiti, prigovarja mu. Zunaj ugašajo zvezde. Oče hrope na ležišču v kotu barake, a mati ne spi. Ona ždi ob malem Andreju in ihti. Solza pade iz njenih oči na blede Andrejčkov obrazek. Andrejček pripre oči, zasmehlja se. Potem zajoeče in tak se oglene svoje žalostne mamice:

"Zakaj jočeš, mamica?"

"Ti si še tako majhen, Andrejček," pravi ona, "kaj bi ti pravila! Tako nam je usojeno, tako mora biti."

FREE TRADE UNION FUND CAMPAIGN POSTER

"Help them to help themselves" is the slogan of the Free Trade Union Committee formed to help rebuild free, democratic unions in Europe, Asia and South Central America. The Committee, which is headed by William Green, George Meany, and Matthew Woll, was unanimously endorsed by the 1944 AFL convention. It will start its drive to raise a minimum of \$1,000,000 on January 1st.

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETO

Po sklepu 12. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveto in priložijo eden, dva, tri, štiri ali pet članov iz ene družine k eni naročnini. List Prosveta stane za vse enako, za člano ali nečlano \$6.00 za eno letno naročnino. Če va člani še plačajo pri assessmentu \$1.20 za tednik, se jim to priložijo k naročnini. Torej sedaj ni vroška, reči, da je list predrag za člano SNPJ. List Prosveta je vaša lastnina in glavno je v vsaki družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan. Pojemljivo: Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveto, to takoj naznaniti upravništvu lista, in obenem doplačati dotično vsoto listu Prosveta. Ako tega ne stori, tedaj mora upravništvo znižati datum za to vsoto naročniku.

Cena listu Prosveta je:	
Za Zdrul, države in Kanado \$6.00	Za Chicago in okolico je \$7.50
1 tednik in 4.00	1 tednik in 6.50
2 tednika in 5.50	2 tednika in 8.10
3 tednike in 6.40	3 tednike in 9.30
4 tednike in 7.20	4 tednike in 10.50
5 tednikov in 8.00	5 tednikov in 11.50
Za Evropo je \$8.00	

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Money Order v plačilu in si naročite Prosveto, list, ki je vaša lastnina.

PROSVETA, SNPJ, 2357 So. Lawndale Ave. Chicago 23, Ill.

Priloženo pošiljam naročnino za list Prosveto vsote \$

Ime _____ Čl. družina št. _____

Naslov _____

Ustavite tednik in ga pripilite k moji naročnini od sledenih članov moje družine:

2. _____ Čl. družina št. _____

3. _____ Čl. družina št. _____

4. _____ Čl. družina št. _____

5. _____ Čl. družina št. _____

Mesto _____ Država _____

Nov naročnik ☐ Star naročnik ☐